

Ақмола облысы
Көкшетау Қ. Ә.
Көкшетау қаласы

БИЗНЕС-ЖОСПАР
ЕТТІ БАҒЫТТАҒЫ ІРІ ҚАРА МАЛ ӨСІРУ
БОЙЫНША

2020 ЖЫЛ

Мазмұны

Түйіндеме.....	3
Кіріспе.....	3
1. Жоба тұжырымдамасы.....	4
2. Өнім сипаттамасы (қызмет).....	5
3. Өндіріс бағдарламасы.....	7
4. Маркетинг жоспары.....	8
5. Техникалық жоспарлау.....	11
5.1 Технологиялық процесс.....	11
6. Жобаны іске асыру.....	11
6.1 іске асыру жоспары.....	11
6. Қаржыландыру қажеттілігі.....	15
8. Жобаның тиімділігі.....	18
8.1 Пайда мен залалдарды есептеу.....	18
9. Әлеуметтік-экономикалық әсер.....	19
9.1 Жобаның әлеуметтік-экономикалық маңызы.....	19

Түйіндеме

Жобаның бастамашысы етті бағыттағы ІҚМ өсіруді жоспарлап отыр. Бизнесті Ақмола облысында орналастыру жоспарлануда, Көкшетау қаласында ет өндірісі ҚР барлық нормалары мен талаптарына сәйкес келеді.

Кәсіпорынның мақсаты-қатысушының материалдық әл-ауқатын жақсарту үшін кіріс алу.

Жоспарланған кәсіпорынның мақсатты тобы қызметтерді тұтынушылар-облыс және жақын аудандар тұрғындары болып табылады.

Сиырлар мен аналық мал басын сатып алу жоспарлануда.

Жоба бойынша жалпы инвестициялық шығындар мыналарды қамтиды:

Шығыстар, мың тг.	Дана	Кол-во	Баға	2020
1 жасқа дейінгі қашарлар	бас	40	170000	6 800 000
Сиыр	бас	30	170000	5 100 000
Барлығы				11 900 000

Жобаны қаржыландыруды қарыз капиталы есебінен жүзеге асыру жоспарлануда:

Қаржыландыру көзі, мың тг.	Сомасы	Үлесі
Меншікті қаражат	0	0%
Қарыз қаражаты	11 900 000	100%
Барлығы	11 900 000	100%

Несиелеудің келесі шарттары қабылданды:

Кредит валютасы	теңге
Жылдық пайыздық мөлшерлеме	6%
Өтеу мерзімі, жыл	54 ай
Пайыздарды және негізгі қарызды төлеу	ай сайын
Пайыздарды өтеудің жеңілдікті кезеңі, ай	9
Негізгі қарызды өтеудің жеңілдікті кезеңі, ай	12
Негізгі қарызды өтеу түрі	тең үлестермен

Кіріспе

Табынның көбеюінің күшеюі сүт өндірісін ұлғайту бойынша жұмыстың негізгі бөлігі болып табылады.

Мал шаруашылығы өнімдерін өндіру көлемінің өсуі азықтандыру, күту және күтумен қатар, бірінші кезекте табынның өсімін молайтуды ұйымдастыру деңгейіне байланысты. Сондықтан әр шаруашылықта ірі қара малдың көбеюін жеделдетуді қамтамасыз ететін база құрылады.

Көбеюдің қарқындылығын қамтамасыз ету үшін фермаларда толыққанды тамақтандыру, кешенді механикаландыру, фермаларды білікті кадрлармен қамтамасыз етумен қатар келесі мәселелерді шешу қажет:

- Аналық мал басын қолдан ұрықтандыруды енгізуді қамтамасыз ету;
- Сүт өндірісі мен Табынның көбеюінің ағынды-цехтық жүйесін енгізу. Әрбір фермада перзентхана бөлімшелері мен бұзау-профилакторий болуы тиіс;
- Сиырлар мен құнажындарды қонақ үйге дайындау бойынша шараларды жүзеге асыру, пайда болған төлдің сақталуын қамтамасыз ету;
- Сүт өнімділігінің көзделген өсуін ескере отырып, жарамсыз сиырларды ауыстыру үшін жөнделген төлдерді мақсатты өсіруді ұйымдастыру;
- Жұмыста прогрессивті технологиялар мен шаруашылықтардың табынның көбеюін ұйымдастырудағы озық тәжірибелерін қолданыңыз.

Ірі қара малдың өнімділік сапасын арттырудың негізгі шарты-Бұл ескі және өнімділігі төмен жануарларды бір уақытта қабылдамау кезінде табынды жоғары өнімді адамдармен уақтылы толтыру. Қазіргі уақытта ірі қара мал өнімділігінің артуына байланысты мал басын көбейту және мал денсаулығының жай-күйін жақсарту міндеті ерекше маңызды.

Ірі қара малын өсіру үлкен маңызға ие. Өсіру ұтымды еңбек шығындары мен жемді тұтыну кезінде жас жануарлардың оңтайлы өсуі мен дамуын қамтамасыз етіп, ересек жануарлардың одан әрі жоғары өнімділігі үшін негіз қалайтындай етіп ұйымдастырылуы керек.

Жас жануарларды дұрыс өсіру жануарлардың өсуі мен дамуының бірінші кезеңінде генетикалық тұрғыдан анықталған өнімділік мүмкіндіктерінің оңтайлы көрінісін анықтайды. Дәл осы кезең маңызды және осы кезеңде жіберілген кемшіліктерді өтеу мүмкін емес.

Көптеген фермаларда бұзау өнімділігін арттыру бойынша белгілі бір іс-шараларға қарамастан, көбею мәселесі шешілмеген. Төлаларлық интервалы 12 айдан асатын сиырлардың саны. 33-47% құрайды, сиырларды бракқа шығару - 26-35%. Іріктеудің негізгі себебі-бірнеше рет нәтижесіз ұрықтандыру немесе репродуктивті қабілеттің толық жоғалуы салдарынан қызмет көрсету кезеңінің өсуіне байланысты сүт өнімділігінің төмендеуі. Сауым көбейген сайын сиырларды мерзімінен бұрын іріктеу 2 еседен астам артады. Екінші лактациядан бастап ең өнімді адамдар табыннан шығарылады. Жалпы, сиырларды пайдалану ұзақтығы орташа есеппен 3,5 лактацияны құрайды, ал сиырға 4,3 бұзау алынды. Сиырлардың ұзақ өмір сүруінің төмендеуімен және қашарлардың ұрықтануының орташа жасын ескере отырып, сиыр өсіру шығындарының өтелуі өте проблемалы болады. Репродуктивті функциялардың төмендеуінің негізгі себептері: метаболикалық бұзылулар, босанғаннан кейінгі асқынулар және сиырлардың аурулары, өндірісті ұйымдастырудағы және ұрықтандырудағы кемшіліктер.

1. Жоба тұжырымдамасы

Жоба тұжырымдамасы облыста ет алу үшін ірі қара мал өсіретін ферма құруды көздейді.

Кәсіпорынның мақсаты-қатысушының материалдық әл-ауқатын жақсарту үшін кіріс алу.

Жоспарланған кәсіпорынның мақсатты тобы қызметтерді тұтынушылар – ет өңдеу кәсіпорындары, облыс және жақын аудандар тұрғындары болып табылады.

Өнімнің артықшылықтары:

- жоғары технологиялық және заманауи жабдықтарды пайдалану;
- жоғары сапа;
- төмен бағалар.

Кәсіпорынның өз жемшөп базасы-жайылымы бар. Сиыр қорасына арналған үй-жайдың жалпы ауданы 764,4 шаршы метрді құрайды

Бұл бизнес-жоспар іс – әрекетті басқарудың соңғы нұсқасы емес, тек осындай бизнес-идеяны дамытудың әлеуетті мүмкіндігін көрсетеді. Сондықтан осы жобаны іске асыру кезінде жобаның бастапқы болжамдарын өзгертуге болады. Жоспарланған кәсіпорынның бәсекелестік артықшылықтарын, сондай-ақ сатып алынған жабдықтың ерекшеліктерін толығырақ ашу керек.

2. Өнім сипаттамасы (қызмет)

Ет халықтың ең толық және кең таралған тағамдарына жатады. Еттің тағамдық және биологиялық құндылығы бай химиялық құраммен қамтамасыз етіледі, әсіресе оның ақуыз бөлігі. Ол жоғары сіңімділігі мен қоректілігімен ерекшеленеді. Аспаздық өңдеуге оңай ұшырайды. Ет жеуге болмайды, одан көптеген тағамдарды дайындауға болады, бұл тағамды айтарлықтай әртараптандыруға мүмкіндік береді.

Еттің құрамына толыққанды ақуыздар, сондай-ақ майлар, дәрумендер, экстрактивті және минералдар кіреді. Ет және ет өнімдері денені ақуыз мен маймен қамтамасыз етудің маңызды көзі болып табылады. Бұлшықет тінінің ең толық ақуыздары. Дәнекер, жүйке тіндері мен шеміршектердегі ақуыздар химиялық құрамы мен сіңімділігі жағынан аз құнды.

Ет-сіңімді фосфор мен темірдің жақсы көзі, құрамында калий натрий, мырыш, йод, мыс және басқа минералдар, дәрумендер (негізінен В тобы) бар. Ет құрамында сорпаға пісіру кезінде өтетін көптеген экстрактивті заттар бар, олар ас қорыту жолдарының бездерін қоздырады, тәбетті арттырады, тамақтың қорытылуын жақсартады, еттің дәмі мен иісі белгілі бір дәрежеде байланысты.

Еттің химиялық құрамы жануарлардың түріне байланысты. Еттің сапасы оның сыртқы түріне, консистенциясына, түсіне, иісіне байланысты

анықталады. Жаңа піскен ет немесе салқындатылған, қызыл түсті, тығыз консистенциясы бар.

Ет емдік тамақтану үшін қолданылады, өйткені ол аминқышқылдарына, толық ақуызға, минералдарға, атап айтқанда темірге бай. Осы мақсатта тартылған ет тағамдары жиі қолданылады, өйткені олар оңай сіңіріледі.

ІҚМ союға тек ет комбинаттарында, қасапханаларда, сою пункттерінде рұқсат етіледі. Союға жіберілетін ірі қара малдың әрбір партиясы үшін ІҚМ басының санын, бағытын, егулер туралы мәліметтерді көрсететін арнайы ветеринариялық куәлік қажет.

Станцияға жөнелтер алдында ІҚМ ветеринариялық-санитариялық қызметтің ветеринары немесе фельдшері тексереді. Ол құжаттарды қарап, жануарлардың санын анықтайды, денсаулығын тексереді. Тексеруден кейін ол құжатқа белгі қояды. Етті қайта өңдеу зауыттарында ІҚМ қабылдау кезінде барлық ілеспе құжаттарды тексереді, жануарларды санитариялық тексеруді жүргізеді, содан кейін мал сою алдындағы базаларда орналастырылады.

Мамандандырылған етті мал шаруашылығы мал шаруашылығының дербес саласы ретінде Қазақстанда өткен ғасырдың 30-жылдарында құрыла бастады. Жергілікті (байырғы) қазақ және қалмақ малын герефордтармен өсіру және сіңіру арқылы 1950 жылы қазақ ақбас тұқымы құрылып, сынақтан өткізілді.

Бұл алғашқы отандық тұқымның жануарлары герефордтардан мұраға қалған керемет ет қасиеттері мен ерте жетілуін, сондай-ақ жергілікті малға тән бейімделу мен аналық қасиеттерін біріктірді. Бұл кең табиғи жайылымдары бар республиканың барлық аймақтарында тұқымды сәтті өсіруге мүмкіндік берді.

Нарықтық экономикаға көшкенге дейін республикада осы тұқымды 1 млн. 144 мың бас мал, оның ішінде 440 мың сиыр болған. Қазіргі уақытта қазақтың ақбас тұқымды малдарының саны 650-700 мың шамасында. Ресейде қазақтың ақбас тұқымының гендік қорын пайдалана отырып, етті малдың жаңа түрі, ал Моңғолияда – селентин тұқымы құрылды.

1997 жылы тұқымда республиканың солтүстік-шығысында "Шағатай", батысында "Аңқата", солтүстік-шығысында "Қалбатау" және солтүстігінде "Алабота" комолого малдарының төрт тұқымішілік зауыттық түрі сыналды.

1992 жылы етті малдың тағы бір отандық тұқымы – Әуликөл тұқымы сынақтан өткізілді. Тұқымды құрудың негізі үш ет тұқымы болды – қазақтың ақбас, шароле және Абердин-Ангус. Тұқым Қостанай, Солтүстік Қазақстан, Алматы, Қарағанды және Ақмола облыстарында кең таралған.

Жоғарыда аталғандардан басқа, Қазақстанда Оңтүстік Қазақстан облысының шөлейт аймағында қалмақ тұқымының саны бойынша шағын табындары бар. Жергілікті селекцияның Санта-гертруда ("Жетісу" аймақтық типі) – Балқаш маңы мен Галловей – Алматы облысының таулы ауданында, герефорд-Батыс Қазақстан, Ақмола және Алматы облыстарында.

Алматы облысы үшін басым тұқымдар Алатау, қазақтың ақбас, Санта Гертруда, Әуликөл, Геррефорд және Галловей тұқымдары болып табылады.

Облыстың асыл тұқымды шаруашылықтарының базасында отандық селекционерлер елдің оңтүстік-шығысы үшін Санта Гертруда тұқымының "Жетісу" етті малының аймақтық түрін жасады.

Сүтті және сүтті-етті бағыттағы ірі қара малды қолдан ұрықтандыруды ұйымдастыруды жақсарту бойынша белгілі бір жұмыстар жүргізілуде. Өткен жылы қолдан ұрықтандырумен барлық аналық мал басының 67,6 пайызы қамтылды.

3. Өндіріс бағдарламасы

Кестеде жылдар бойынша жоспарланған өндіріс бағдарламасы көрсетілген.

Жылдар бойынша жоспарланатын Өндіріс бағдарламасы

	1 жыл	2 жыл	3 жыл	4 жыл	5 жыл
Түсім	499800	1249500	1249500	2499000	7497000
ІҚМ сату	499800	1249500	1249500	2499000	7497000
Сүт өнімдерін сату	0	0	0	0	0
Өзіндік құны	5585723.42	7572150.37	8356942.38	9722058.92	7778416.86
Еңбекақы төлеу қоры	300000	300000	300000	300000	300000
Ветеринария	214000	424500	522000	696000	725000
Мал жаюға арналған шығыстар	2140000	2830000	3480000	4640000	5800000
Азық сатып алу (1-ші жыл, қр есебінен сатып алу.) *	64848.42	95150.37	132442.38	163558.92	197791.86
Жалпы пайда	5085923.42	6322650.37	7107442.38	7223058.92	281416.86
Салықтар	484500	484500	484500	862656	862656
Салықтан кейінгі пайда	5085923.42	6322650.37	7144927.38	7298028.92	506326.86
Сыйақы төлеу	212500	223833	155833	87833	21250
Таза пайда	5298423.42	6546483.37	7300760.38	7385861.92	527576.86
Пайдалылық	1060.1%	523.9%	584.3%	295.6%	7%

Бағаны қалыптастыру кезінде тұтынушылардың орташа кіріс деңгейімен анықталатын сатып алу қабілеті ескерілді.

Бағаның қалыптасуы нарықтық бағаларға және ұсынылатын тауарлардың жалпы құнына негізделген.

Өнімнің жоспарланған бағасы

Атауы	Өлшем бірліктері	Құны
Сүтті көтерме сату бағасы	теңге / литр	90
Сүтті сатудың бөлшек сауда бағасы	теңге / литр	200
1 сиырдан тәуліктік сауу (жылына орташа өлшенген)	литр / тәулік	8
Лактация кезеңі, күн		240

Категория	1 кг тірі салмақтың бағасы, тг.	Орташа тірі салмағы (1-ші бас), кг	1 кг ет бағасы	1 ұшаның орташа салмағы, кг
Сиыр	595	420	1500	230
1 жастан асқан қашарлар	655	550	0	0
1 жасқа дейінгі қашарлар	655	160	0	0
Тұқымдық бұқалар	1200	700	0	0
1 жастан асқан бұқалар	625	330	1500	180
1 жасқа дейінгі бұқашықтар	625	180	0	0

4. Маркетинг жоспары

Қазақстанда 81 асыл тұқымды мал зауыты мен етті мал өсіретін шаруашылықтар жұмыс істейді, оның ішінде облыста – 25 асыл тұқымды шаруашылық, оның ішінде 3 асыл тұқымды зауыт. Бұл құрылымдарда 72 мың асыл тұқымды мал, оның ішінде 30 мың сиыр шоғырланған, бұл өндіруші шаруашылықтардың бұқалардың өсімін молайтуда пайдалану үшін қажетті контингентін алуға қажеттілігін толық қамтамасыз етеді. Алайда, аналық мал басына деген сұраныс әлі де қанағаттандырылмаған, өйткені көптеген асыл тұқымды шаруашылықтардың қызметі өз табындарындағы мал басын көбейтуге бағытталған және оларда жеткілікті мөлшерде өте күрделі бұзаулар жоқ. Осыған байланысты асыл тұқымды базаны одан әрі кеңейту қажет. Республикада 6,2 млн. ірі қара мал басы бар. 2020 жылғы 1 қаңтардағы жағдай бойынша тұтастай алғанда республика бойынша: - ірі қара мал басы – 1,1% - ға 6 160,4 мың басқа дейін; – оның ішінде сиыр басы - 2,3% – ға 2 778,8 мың басқа дейін; - құс басы-1,1% - ға 33 036,3 мың басқа дейін ұлғайды.

Алматы облысының агроөнеркәсіп кешенінде мал шаруашылығы жетекші орын алады. 2009 жылмен салыстырғанда мал шаруашылығы өнімдерін өндіру ет алу үшін ірі қара мал өсіру бойынша ферма құру 10,4% - ға ұлғайды, ал ауыл шаруашылығының жалпы өнімінің жалпы көлеміндегі үлес салмағы 53,5% - ға жетті. Осы көрсеткіштерге қол жеткізудің негізгі факторы-құрылған берік жемшөп базасы. Нәтижесінде жем-шөп дақылдарының ауданы 214,8 мың гектарға жетті, бұл жалпы егіс алаңының 23,7% - ын құрайды. Әрбір шартты басқа есептегенде 13 центнер азықтық бірлік дайындалды. Мал шаруашылығын дамытуда оң үрдіс байқалады. 2010 жылы ірі қара мал саны 1,4% - ға өсіп, 819,1 мың басты құрады, оның ішінде ет бағытындағы 371,1 мың бас немесе жалпы мал басының 45,4% - ы.

Мал бағаларына келесі негізгі факторлар әсер етеді: циклдік, ет өндіру мен тұтынудың маусымдылығы, ауа-райы жағдайлары, аурулар, алмастырғыш өнімдерді тұтыну, халықтың табысы, энергия көздерінің бағасы, мемлекеттік реттеу.

Жалпы облыс бойынша мал мен құс өсіруді 4 590 ауыл шаруашылығы құрылымдары жүргізеді, оның ішінде орташа және ірі тауар өндірісімен - 177. Олар ет өнімдерінің 43% өндіреді, ал қалған бөлігі халықтың жеке аулаларына келеді. Қазір облыста ірі қара мал өсірумен 59 асыл тұқымды шаруашылық айналысады, оның ішінде 35 шаруашылық Етті бағыттағы мал өсіреді. Кәсіпорынның негізгі бәсекелестері ет және аралас бағыттағы ірі қара мал өсіретін фермалар болып табылады.

Қазіргі уақытта Қазақстанда мал шаруашылығын дамытуға басты назар аударылуда. Ауыл шаруашылығы министрлігінің мәліметінше, Қазақстанның мал шаруашылығы өнімдері бойынша экспорттық әлеуеті астық экспорты бойынша мүмкіндікке қарағанда жоғары. Қазақстанның қолайлы климаттық және экономикалық жағдайлары, сондай-ақ пайдаланылмаған жайылымдардың үлкен алаңдарының болуы экономиканың осы секторының тартымдылығын негіздейді және инвестициялау бойынша бизнес үшін уәждеме жасайды. Осыған байланысты 2015 жылға дейін бүкіл ел бойынша репродукторлар мен фермерлік шаруашылықтардың бордақылау алаңдарының желісін құру жоспарланып отыр. Мәселен, таяудағы бес жылда жалпы қуаты 150 мың бордақылау орны бар 60 бордақылау алаңын, етті бағыттағы асыл тұқымды ІҚМ өсіру және көбейту бойынша 54 репродуктор – шаруашылықты құру қажет. Осы мақсатта шетелдік селекцияның 72 мыңға жуық мал басы әкелінеді. Бұдан басқа, жалпы саны 300 мыңнан астам аналық мал басын өсіруге мамандандырылған фермерлік шаруашылықтар желісін құру жоспарлануда.

Жаңа кәсіпорынды Қазақстанда жоғары сапалы өнім ұсынатын ең жоғары технологиялық және қазіргі заманғы мал шаруашылығы кешендерінің бірі ретінде орналастыру қажет. Бастапқы кезеңде өнім шығару басталғанға дейін 1-2 ай бұрын орталық баспасөзде мал шаруашылығы өнімдерін өндірудің басталуы және отандық тауар өндірушінің жарнамасы туралы мақалаларды орналастыра отырып, қуатты PR компаниясын жүргізу қажет. Алғашқы көтерме сатып алушылар үшін баға бойынша жеңілдіктер айқындалсын және бұл туралы PR-баптарды облыстық және республикалық газеттерге орналастырсын. Сұранысты қалыптастыру және сатуды жылжыту келесі тармақтарға сүйене отырып жоспарланады:

- Мал шаруашылығы кешенінің тиімді орналасуы;
- Басқалармен салыстырғанда бағаның салыстырмалы төмен деңгейі;
- Білікті қызметкерлер;
- Заманауи жабдықтар;
- Сұранысты ынталандыру жөніндегі бағдарламаларды іске асыру.

Әлеуетті өткізуді талдау

№	Өнім атауы	Бір бірлікке сатылатын өнімнің құны, теңгемен	Ықтимал тарату арналары	Өндірілетін өнімнің орналасқан жері	Өнімге қойылатын техникалық талаптар	Өнімнің әлеуетті тұтынушыларының саны (мақсатты аудитория)
1	Ет	Кг үшін	Хладокомбина	Ақмола	Ветеринариялы	Көкшетау қаласының

	өнімдері	1500 теңге	т "ЖШС-мен ықтимал өткізу арналары"	облысы, Көкшетау қ., Шығыс у-4 өткелі.	қ анықтама, ұшаны 4 бөлікке бөлу, әкімдіктен анықтама	14-тен 70 жасқа дейінгі халқы, 85 000 адам
2	Ет өнімдері	Кг үшін 1500 теңге	"Сүлейменов" ЖК-мен ықтимал өткізу арналары	Ақмола обл, Көкшетау қ., Сүлейменов көш., 3	Ветеринариялық анықтама, ұшаны 4 бөлікке бөлу, әкімдіктен анықтама	Көкшетау қаласының 14-тен 70 жасқа дейінгі халқы, 85 000 адам
3	Ет өнімдері	Кг үшін 1500 теңге	Жеке тұлғамен ықтимал өткізу арналары Тусеев Айдос	Ақмола обл., Көкшетау қ., Сарыарқа к-сі 3, 5-пәтер	Ветеринариялық анықтама, ұшаны 4 бөлікке бөлу, әкімдіктен анықтама	Көкшетау қаласының 14-тен 70 жасқа дейінгі халқы, 85 000 адам
Өткізу туралы қосымша ақпарат			Салынған өткізу нүктелері бар, негізгі "Хладокомбинат" ЖШС мен ЖК Сүлейменов жыл сайын 48 000 кг-ға дейін ет жеткізеді.			

Тұтынушылардың сатып алу қабілеті

1 әлеуетті сатып алушының орташа айлық табысы	131 600 теңге
Өнімді әлеуетті сатып алушыларға жылына пайдалану жиілігі	Жылына 25 кг
Клиенттердің сатып алу қабілеті туралы қосымша ақпарат	Маркетингтік талдау аясында он әлеуетті сатып алушы арасында сауалнама жүргізілді, осы талдау бойынша клиенттердің сатып алу қабілеті алынды.

Шикізаттың болуы

№	Шикізатты сатып алудың мүмкін арналары?	Сатушының орналасқан жері	Өнім өндіру үшін сатып алынатын шикізат түрлері	Теңгемен бағасы және сатып алынатын шикізат көлемі	Сатып алынатын шикізаттың жалпы көлемі
1	Темірлан ШҚ	Ақмола облысы, Зеренді ауданы, Кордыколь а.	Шөп, астық, арпа	Тоннасына 7000 теңге	Жылына 40 тонна

Әлеуетті бәсекелестерді талдау

№	Әлеуетті бәсекелестер	Бәсекелестердің сатылатын өнімінің түрі	Бәсекелестің орналасқан жері	Сату бағасы өнім/ қызмет бірлігі үшін теңге	Айына өндіріс көлемі
1	ЖК "Лида"	Сыыр еті	Ақмола облысы, Көкшетау қаласы, Тәшенов көшесі, 55	1800 т/кг	50 бас
2	ЖК "Жакупов"	Сыыр еті	Ақмола облысы, Көкшетау қаласы, М. Сағдиев көшесі, 158	1800 т/кг	40 бас
3	ЖК "Балғынбек"	Сыыр еті	Ақмола облысы, Көкшетау қаласы, Кенесары көшесі, 115	2000 т/кг	15 бас
Бәсекелестер туралы қосымша ақпарат		Бәсекелестер тікелей бір елді мекенде орналасқан (мал шаруашылығы базасы), осы елді мекенде 3000 га егіс алаңы бар ірі шаруа қожалығы және барлық қажетті арнайы техника мен жабдықтары бар 1000 га жайылым бар болғандықтан, олардың алдында артықшылық болады.			

Бәсекелестік артықшылық және жылжыту жолдары

5. Техникалық жоспарлау

5.1 Технологиялық процесс

Етті мал шаруашылығы-ірі қара мал өсіру, онда сиырлар сауылмайды, бұзаулар алты-сегіз ай жасында енесінен айырылғанға дейін сорылып өсіріледі, ал ауыр бордақыланғаннан кейін және қарқынды бордақыланғаннан кейін жас малды етке өткізеді.

Сиырларды отъемге дейін соратын бұзауларды алу және өсіру үшін пайдалану әдісі "Сиыр-бұзау"технологиялық операциясы (жүйесі) деп аталады.

Етті мал шаруашылығының сала ретінде өзіндік ерекшелігі бар: олар тек бір өнім түрін алады — ет тұқымдары мен олардың будандарын өсіру нәтижесінде етке союға арналған мал.

Ет малын жоғары сапалы экологиялық таза сиыр етін (элиталық ет) және дәрілік және биологиялық белсенді заттар мен препараттар алу үшін пайдаланылатын союдың басқа да пайдалы өнімдерін өндіру үшін өсіреді.

Етті мал шаруашылығында сиырлар мен бордақылау жастарына қойылатын талаптар бірдей емес.

Ет сиырға тән, дене бітімі, костюмі және басқа белгілері бойынша тұқымға тән, лактация үшін 500-2000 кг сүтті, жақсы аналық қасиеттері бар, төл беріп, сау бұзауды емізуге қабілетті, 6-8 жыл немесе одан да көп өнімді ұзақ өмір сүреді. Ет тұқымды малға кең және терең кеуде тән, бұлшықетпен толтырылған жауырын бөлігі мен белі, ұзын, кең, бұлшықеттері дамыған, артқы және сакрум, жақсы жасалған Ветчина ("шалбар"деп аталады). Бордақылау жануарының келесі қасиеттері болуы керек:

- туған кездегі кішкентай тірі салмақ (30-40 кг) - бұл сиырлардың төлдеуін жеңілдетеді;

- 280-300 кг тірі салмаққа қол жеткізе отырып, сору кезеңіндегі жоғары өсу энергиясы (850-1000 г және одан да көп) ,

- 26-30 айға дейінгі ауыр салмақты кондицияға дейін (500-600 кг және одан да көп) артық семіздіксіз өсіру кезінде жас жануарлардың жақсы бордақылау қасиеттері;

- қалаулы ұша: үш жасқа дейін сойған кезде 250-ден 350 кг-ға дейін және одан да көп ауытқулары бар 300 кг-ға жуық салмақ, арқадағы майдың қалыңдығы 12-13 қабырға 9 мм-ден аспайды, дөңгелек пішіндер, жоғары толық сыйымдылығы, ұша шығымы 55% - дан кем емес, сойыс шығымы 60% және одан да көп, ет ақауларының болмауы.

6. Жобаны іске асыру

6.1 іске асыру жоспары

Жобаны іске асыру кезеңіндегі ақша қаражаты қозғалысының болжамды есебі

Жыны	Жас	Сат	Сат	М	Келу	Шығын	Соңын	Жи
------	-----	-----	-----	---	------	-------	-------	----

с-жас топтары	ы	у бағасы (тірі салмақ)	у бағасы (ұшада)	ал басы жыл	Төл	Аудару	Сатып алу	Жиыны	Сату (тірі салмақ)	Сату (ұшада)	Түсім	Аудару	дағы мал басы	ыны
Сыр	3-тен жоғары	595	1500	70	0	0	30	30	2	0	0	0	2	98
1 жастан асқан қашарлар	1 жастан асқан	655	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
1 жасқа дейінгі қашарлар	1-ге дейін	655	0	0	40	0	40	80	0	0	2	0	2	78
Тұқымдық бұқалар	3-тен жоғары	1200	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
1 жастан асқан бұқалар	1 жастан асқан	625	1500	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
1 жасқа дейінгі бұқашықтар	1-ге дейін	625	0	0	40	0	0	40	0	0	2	0	2	38

Жыныс-жас топтары	Жасы	Сату бағасы (тірі салмақ)	Сату бағасы (ұшада)	Мал басы жыл басындағы	Келу				Шығын				Соңындағы мал басы	Жиыны
					Төл	Аудару	Сатып алу	Жиыны	Сату (тірі салмақ)	Сату (ұшада)	Түсім	Аудару		
Сыр	3-тен жоғары	595	1500	98	0	0	0	0	5	0	0	0	5	93
1 жастан асқан қашарлар	1 жастан асқан	655	0	0	0	78	0	78	0	0	0	0	0	78
1 жасқа дейінгі қашарлар	1-ге дейін	655	0	78	39	0	0	39	0	0	2	78	80	37
Тұқымдық бұқалар	3-тен жоғары	1200	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

1 жастан асқан бұқалар	1 жастан асқан	625	1500	0	0	38	0	38	0	0	0	0	0	38
1 жасқа дейінгі бұқашықтар	1-ге дейін	625	0	38	39	0	0	39	0	0	2	38	40	37
Жиыны				214	78	116	0	194	5	0	4	116	125	283

Жын-с-жас топтары	Жасы	Сату бағасы (тірі салмақ)	Сату бағасы (ұшада)	Мал басыл жыл	Келу				Шығын				Соңындағы мал басы	Жиыны
					Төл	Аудару	Сатып алу	Жиыны	Сату (тірі салмақ)	Сату (ұшада)	Түсім	Аудару		
Сыыр	3-тен жоғары	595	1500	93	0	78	0	78	5	0	0	0	5	166
1 жастан асқан қашарлар	1 жастан асқан	655	0	78	0	37	0	37	0	0	0	78	78	37
1 жасқа дейінгі қашарлар	1-ге дейін	655	0	37	37	0	0	37	0	0	2	37	39	35
Тұқымдық бұқалар	3-тен жоғары	1200	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
1 жастан асқан бұқалар	1 жастан асқан	625	1500	38	0	37	0	37	0	0	0	0	0	75
1 жасқа дейінгі бұқашықтар	1-ге дейін	625	0	37	37	0	0	37	0	0	2	37	39	35
Жиыны				283	74	152	0	226	5	0	4	152	161	348

Жыныс-жас топтары	Жасы	Сату бағасы (тірі салмақ)	Сату бағасы (ұшада)	Мал басыл жыл	Келу				Шығын				Ұшындағы бас киім	Жиыны
					Төл	Аудару	Сатып алу	Жиыны	Сату (тірі салмақ)	Сату (ұшада)	Түсім	аударым		
Сыыр	3-тен жоғары	595	1500	166	0	37	0	7	10	0	0	0	10	193

	ары													
1 жастан асқан қашарлар	1 жас тан асқан	655	0	37	0	35	0	35	0	0	0	37	37	35
1 жасқа дейінгі қашарлар	1-ге дейін	655	0	35	66	0	0	66	0	0	3	35	38	63
Тұқымдық бұқалар	3-тен жоғары	1200	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
1 жастан асқан бұқалар	1 жас тан асқан	625	1500	75	0	35	0	35	0	0	0	0	0	10
1 жасқа дейінгі бұқашықтар	1-ге дейін	625	0	35	66	0	0	66	0	0	3	35	38	63
Жиыны				348	132	107	0	239	10	0	6	107	123	464

Жыныс-жас топтары	Жасы	Сату бағасы (тірі салмақ)	Сату бағасы (ұшада)	Мал басы жыл	Келу				Шығын				Соңындағы мал басы	Жиыны
					Төл	Аудару	Сатып алу	Жиыны	Сату (тірі салмақ)	Сату (ұшада)	Түсім	Аудару		
Сиыр	3-тен жоғары	595	1500	193	0	35	0	35	30	0	0	0	30	198
1 жастан асқан қашарлар	1 жас тан асқан	655	0	35	0	63	0	63	0	0	0	35	35	63
1 жасқа дейінгі қашарлар	1-ге дейін	655	0	63	77	0	0	77	0	0	4	63	67	73
Тұқымдық бұқалар	3-тен жоғары	1200	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
1 жастан асқан бұқалар	1 жас тан асқан	625	1500	110	0	63	0	63	0	0	0	0	0	173
1 жасқа дейінгі	1-ге дейін	625	0	63	77	0	0	77	0	0	4	63	67	73

бұқашықтар														
Жиыны			46 4	15 4	161	0	315	30	0	8	161	199	580	

6. Қаржыландыру қажеттілігі

Жоба бойынша жалпы инвестициялық шығындар мыналарды қамтиды:

Жобаның инвестициялары, мың тг.

Шығыстар, мың тг.	2020
Негізгі капиталға инвестициялар	11 900 000
Айналым капиталы	0
Барлығы	11 900 000

Жобаны қаржыландыруды жоба бастамашысының өз қаражаты есебінен де, қарыз капиталы есебінен де жүзеге асыру жоспарланып отыр.

2020 жылға арналған қаржыландыру бағдарламасы, мың тг.

Қаржыландыру көзі, мың тг.	Сомасы	Үлесі
Меншікті қаражат	6 800 000	58%
Қарыз қаражаты	5 100 000	42%
Барлығы	11 900 000	100%

Несиелеудің келесі шарттары қабылданды:

Қарыздар түріндегі түсімдер (KZT)

Атауы	Күні	Сомасы (KZT)	Мерзімі	Ставка%
Кредит	01.2021	11 900 000	54 ай	6

Кредит беру шарттары

<i>Кредит сомасы</i>	11 900 000
<i>Пайыздық мөлшерлеме</i>	6,00%
<i>Кредит мерзімі (ай Саны)</i>	54
<i>НҚ бойынша жеңілдікті кезең</i>	6 ай
<i>Кредит берілген күн</i>	01.06.2020
<i>Кредитті өтеу күні</i>	01.06.2025

Қарыздарды өтеу төлемдері (KZT)

Төлем N	Кредитті өтеу күні	Кезең басындағы кредит сомасы	Негізгі қарыз	Пайыздар	Төлем кезеңі	Кезең соңындағы кредит сомасы
1	01.01.2021	11 900 000,00	192 504.64	59 500,00	252 004.64	11 840 500,00
2	01.02.2021	11 707 495,36	193 467.16	58 537,48	252 004.64	11 648 957,88
3	01.03.2021	11 514 028,19	194 434.50	57 570,14	252 004.64	11 456 458,05

4	01.04.2021	11 319 593,70	195 406.67	56 597,97	252 004.64	11 262 995,73
5	01.05.2021	11 124 187,02	196 383.71	55 620,94	252 004.64	11 068 566,08
6	01.06.2021	10 927 803,32	197 365.62	54 639,02	252 004.64	10 873 164,30
7	01.07.2021	10 730 437,69	198 352.45	53 652,19	252 004.64	10 676 785,50
8	01.08.2021	10 532 085,24	199 344.21	52 660,43	252 004.64	10 479 424,81
9	01.09.2021	10 332 741,03	200 340.94	51 663,71	252 004.64	10 281 077,32
10	01.10.2021	10 132 400,09	201 342.64	50 662,00	252 004.64	10 081 738,09
11	01.11.2021	9 931 057,45	202 349.35	49 655,29	252 004.64	9 881 402,16
12	01.12.2021	9 728 708,10	203 361.10	48 643,54	252 004.64	9 680 064,56
13	01.01.2022	9 525 347,00	204 377.91	47 626,73	252 004.64	9 477 720,27
14	01.02.2022	9 320 969,09	205 399.80	46 604,85	252 004.64	9 274 364,24
15	01.03.2022	9 115 569,29	206 426.79	45 577,85	252 004.64	9 069 991,44
16	01.04.2022	8 909 142,50	207 458.93	44 545,71	252 004.64	8 864 596,79
17	01.05.2022	8 701 683,57	208 496.22	43 508,42	252 004.64	8 658 175,15
18	01.06.2022	8 493 187,35	209 538.70	42 465,94	252 004.64	8 450 721,41
19	01.07.2022	8 283 648,64	210 586.40	41 418,24	252 004.64	8 242 230,40
20	01.08.2022	8 073 062,25	211 639.33	40 365,31	252 004.64	8 032 696,94
21	01.09.2022	7 861 422,92	212 697.53	39 307,11	252 004.64	7 822 115,81
22	01.10.2022	7 648 725,39	213 761.01	38 243,63	252 004.64	7 610 481,76
23	01.11.2022	7 434 964,38	214 829.82	37 174,82	252 004.64	7 397 789,56
24	01.12.2022	7 220 134,56	215 903.97	36 100,67	252 004.64	7 184 033,89
25	01.01.2023	7 004 230,59	216 983.49	35 021,15	252 004.64	6 969 209,44
26	01.02.2023	6 787 247,10	218 068.41	33 936,24	252 004.64	6 753 310,86
27	01.03.2023	6 569 178,70	219 158.75	32 845,89	252 004.64	6 536 332,81
28	01.04.2023	6 350 019,95	220 254.54	31 750,10	252 004.64	6 318 269,85

29	01.05.2023	6 129 765,41	221 355.81	30 648,83	252 004.64	6 099 116,58
30	01.06.2023	5 908 409,59	222 462.59	29 542,05	252 004.64	5 878 867,54
31	01.07.2023	5 685 947,00	223 574.91	28 429,74	252 004.64	5 657 517,26
32	01.08.2023	5 462 372,09	224 692.78	27 311,86	252 004.64	5 435 060,23
33	01.09.2023	5 237 679,31	225 816.24	26 188,40	252 004.64	5 211 490,91
34	01.10.2023	5 011 863,07	226 945.33	25 059,32	252 004.64	4 986 803,75
35	01.11.2023	4 784 917,74	228 080.05	23 924,59	252 004.64	4 760 993,15
36	01.12.2023	4 556 837,69	229 220.45	22 784,19	252 004.64	4 534 053,50
37	01.01.2024	4 327 617,24	230 366.55	21 638,09	252 004.64	4 305 979,15
38	01.02.2024	4 097 250,68	231 518.39	20 486,25	252 004.64	4 076 764,43
39	01.03.2024	3 865 732,30	232 675.98	19 328,66	252 004.64	3 846 403,64
40	01.04.2024	3 633 056,32	233 839.36	18 165,28	252 004.64	3 614 891,04
41	01.05.2024	3 399 216,96	235 008.56	16 996,08	252 004.64	3 382 220,88
42	01.06.2024	3 164 208,40	236 183.60	15 821,04	252 004.64	3 148 387,36
43	01.07.2024	2 928 024,80	237 364.52	14 640,12	252 004.64	2 913 384,68
44	01.08.2024	2 690 660,29	238 551.34	13 453,30	252 004.64	2 677 206,99
45	01.09.2024	2 452 108,95	239 744.10	12 260,54	252 004.64	2 439 848,41
46	01.10.2024	2 212 364,85	240 942.82	11 061,82	252 004.64	2 201 303,03
47	01.11.2024	1 971 422,03	242 147.53	9 857,11	252 004.64	1 961 564,92
48	01.12.2024	1 729 274,50	243 358.27	8 646,37	252 004.64	1 720 628,13
49	01.01.2025	1 485 916,23	244 575.06	7 429,58	252 004.64	1 478 486,65
50	01.02.2025	1 241 341,18	245 797.94	6 206,71	252 004.64	1 235 134,47
51	01.03.2025	995 543,24	247 026.92	4 977,72	252 004.64	990 565,52
52	01.04.2025	748 516,32	248 262.06	3 742,58	252 004.64	744 773,74
53	01.05.2025	500 254,26	249 503.37	2 501,27	252 004.64	497 752,99

54	01.06.2025	250 750,89	250 750.89	1 253,75	252 004,64	249 497,14
		Жиыны	11 900 000,01	1 708 250,62	13 608 250,56	

8. Жобаның тиімділігі

8.1 Пайда мен залалдарды есептеу

Таза дисконтталған кіріс (NPV) және кірістілік индексі (PI)

Таза дисконтталған табыс (NPV)	3 591 031
Пайдалылық индексі (PI)	2,3%

Салықтар

Есептеулерде қабылданған салықтар ҚР-дағы заңды тұлғаларға салық салу бойынша қолданыстағы заңнамаға сәйкес келеді, жеңілдіктер жоқ. Жалпы айналымның 3% мөлшерінде салықтың барлық түрлерін төлей отырып, жеке кәсіпкердің куәлігі негізінде оңайлатылған схема бойынша жұмыс жүргізу болжануда. Бұдан басқа, осы кәсіпкерден қызметкерлердің жалақысына есептелетін барлық салықтар мен шығыстарды төлеу болжанады.

Салықтар мен төлемдердің түрлері	1 жыл	2 жыл	3 жыл	4 жыл	5 жыл
ЖТС	0	0	0	219000	219000
Әлеуметтік салық	0	0	0	159156	159156
МӘМС аударымы	60000	60000	60000	60000	60000
МЗЖ	300000	300000	300000	300000	300000
Әлеуметтік аударымдар	94500	94500	94500	94500	94500
МӘМС жарнасы	30000	30000	30000	30000	30000
Жиыны	484500	484500	484500	862656	862656

Жоба бойынша жалпы шығындар мыналарды қамтиды

Шығыстар, мың тг.	Дана	Кол-во	Баға	Сомасы
1 жасқа дейінгі қашарлар	бас	40	160000	6 400 000
Сыыр	бас	30	160000	4 800 000
Жем	тонна	14	50000	700 000
Барлығы				11 900 000

Қызметкерлер жоспары

Лауазымы	Кол-во	Зарплата	Төлемдер
Қойшы	1	100 000 теңге	Ай сайын, барлық жоба
Сауыншы	2	75 000 теңге	Ай сайын, барлық жоба

Жиыны	3	250 000 теңге	
-------	---	---------------	--

9. Әлеуметтік-экономикалық әсер

9.1 Жобаның әлеуметтік-экономикалық маңызы

Жобаны іске асыру кезінде мынадай міндеттерді шешу көзделген:

- 3 жаңа жұмыс орнын құру, бұл қызметкерлерге тұрақты табыс алуға мүмкіндік береді;
- халықты сүт өнімдерімен қамтамасыз ету
- 420 мың теңге салық және басқа да аударымдар.